

MEGHÍVÓ

2010. október 15-én 19 órára a FILMKLUB második összejövetelére. Vendégünk **Gulyás János** a **KATALIZÁTOROK** c. dokumentumfilm rendezője. A rendezvény házigazdái: **Fogarasi Verona** és **Illés Zoltán**, akik másokkal együtt szereplői a filmnek, aktív tagjai voltak a csoportnak, a rendszerváltást megelőző szamizdatok terjesztőinek. Ez a "hétköznapi" történelem része, személyes szerepvállalás, személyes konklúziók, sorsok és a politika egyéni végkifejlete....

Helyszín: Szabadidős és Gazdasági Innovációs Központ
II. Em. 308-as klubterme.

KATALIZÁTOROK

(Szerkesztette és rendezte: **Gulyás János**)

A Beszélő kiadóról („Szamizdatos évek”, „Az utókor hajlamos megfélemedkezni a közkatonákról”) és az Inconnu Csoportról szóló („Ismeretlenek I-II-III”) után a harmadik szamizdattal foglalkozó filmem a **Katalizátor Iroda** három korszakát tekinti át.

Indulásukkor főleg röpcédulákat készítettek és terjesztettek, majd Modor Ádámmal és Balassa Jánossal való kibővülésüket és a nyomdagép megkapását követően szépirodalmi és politikai könyveket adtak ki (Bulgakov: Kutyaszi, Halottaink - temetői fotó album, Orosz István: Száműzetésben, Zsille Zoltán: A létező kecske, Eörsi István: Emlékezés a régi szép időkre, Kovács Imre: Magyarország megszállása, Méray Tibor: Nagy Imre élete és halála, Tollas Tibor: Füveskert és Varázskör... stb)

Harmadik korszakuk a '90 utáni Kft-vé alakulásukkal kezdődött, a legális kiadványokkal és a belső feszültségek megjelenésével, majd a terjesztés fokozatos ellehetetlenítése 1995-ös felszámolásukat és megszűnésüket jelentette.

A film egyúttal emlékezés is a szamizdattal foglalkozó, majd a későbbiekben elsősorban azt a korszakot kutató, 2009-ben elhunyt, Modor Ádám történészre is.

Minden érdeklődőt szeretettel várunk!

Boross Zsuzsa

A Községi Házban mutatták be az 1986-os lánchidi csatáról szóló dokumentumfilmet

Stencilgép a tóparti fészerben

Nem csak egyszer volt csata a Lánchídon. Nem csak 1918 őszén csapott össze a Duna felett a polgárokkal a karhatalom. Kevesen tudják, mert az emberek többsége már akkor sem értesült róla, amikor megtörtént: 1986. március 15-én este is több száz embert – zömmel fiatalokat – igazoltatott, vagy vert meg a „legnagyobb magyar” által kezdeményezett építészeti alkotás tetején a rendőrség. Dékány István filmrendező húsz szemtanút szólaltatott meg dokumentumfilmjében, amelynek ősbemutatójára június 3-án a Községi Házban került sor. S hogy miért pont nálunk láthatta először a Lánchídi csata című alkotást a közönség? Mert az esemény egyik szereplője, a filmben megszólalók egyike és a bemutató szervezője Balassa

János volt, aki közel húsz esztendeje él Biatorbágyon.

– Nem csak a szemtanúk visszaemlékezéseire épül a film: levéltárakban, könyvtárakban is utánanéztem a brutális rendőri fellépés okának. Számos dokumentumot találtam, ugyanakkor a Belügyminisztériumtól és az Országos Rendőr-főkapitányságtól semmilyen segítséget nem kaptam. Arra hivatkoztak, hogy már mindent megsemmisítettek – avatta be az érdeklődőket az előzményekbe a film elindítása előtt Dékány István. A két állami szerv elzárkózása ellenére azonban az alkotóknak sikerült megszólaltatniuk Berecz Jánost, az MSZMP Központi Bizottságának akkori titkárát – aki egyébként Ungváry Krisztián történész szerint az egyike volt azoknak, akik személyes utasítást adtak a rendőri akcióra –, valamint Hajdu Istvánt, aki 1986-ban az MSZMP budapesti szervezetének főállású funkcionáriusa volt. A hivatalos pártállami értelmezést a Magyar Televízió korabeli műsorából beidézett részletek is színesítik a filmben. A Hírháttér 1986. március 27-én este foglalkozott az ügyel, ami annyit jelentett, hogy a stúdióban Szantner Iván, a KISZ KB akkori titkára beszélt a „megtévedt ifjúságról”, valamint arról, hogy megérti azokat a rendőröket, akik „az esti órákban kicsit idegesebbek voltak”, miközben Mester Ákos, a manapság is közismert újságíró hódolattal kísért szavait.

De mi is történt a résztvevők szerint huszonhárom évvel ezelőtt, a nemzeti ünnepen? A lánchídi csatát megelőzte még egy 800-1000 fős ülősztrájk is a Batthyány-örökmécsesnél, amit Diószegi Olga rabosítása idézett elő. A fiatal lányt azért vitte be megbilincselve a belvárosból a rendőrség, mert a délelőtti ünnepen pénzt gyűjtött Nagy Jenő számára, aki szamizdatokat (illegálisan megjelenő kiadványokat) adott ki, és ebbéli tevékenysége miatt komoly bírságot kellett lerónia a hatalom felé. Az ülősztrájkot – ahol Diószegi Olga szabadon bocsátását követelték – egy demonstráció is követte a budai Batthyányi téren, a Kölcsey-szobor előtt. Majd délután ismét nagy tömeg gyűlt össze a pesti Március 15. téren, a Petőfi-szobornál, és a sötétedéskor útnak induló tüntetők úgy döntöttek, hogy a Lánchídon keresztül felmennek a budai várba. A filmben szereplők egyébként – korántsem alaptalanul – ma már úgy látják, hogy a hatalom beépített emberének sugallatára választották ezt az útvonalat. Amint a Duna fölé értek, a rendőrség le is zárta két oldalról a hidat, majd – főként a budai oldalon – válogatás nélkül verték a felvonulók egy részét, másoktól elvették a személyi igazolványt, és csak hetek múlva adták vissza, több ezer forintos bírság kíséretében. A rendőrségi jegyzőkönyvek szerint egyébként a hídon 406 főt érintett az „intézkedés”.

A Lánchídi csata biatorbágyi bemutatója kapcsán érdemes felidézni azt is, hogy a korabeli szamizdatok között jelentős szereppel bíró Beszélő folyóirat 13-14. összevont számát szintén városunkban, a Tópart utcában sokszorosították. Balassa János úgy emlékszik, hogy ezt a számot első változatában a rendőrség megtalálta és bezúzatta. De mivel az eredeti stencilpapírok még megvoltak, lehetővé vált az újranyomása. Modor Ádám történész – aki 2005. júniusában volt a Karikó János Könyvtár vendége – a Titok, meg a nyitja című könyvében idézi fel ezt az esetet. Eszerint az összevont szám Jávor Károly kertészmérnök (1990-1994 között választókerületünk országgyűlési képviselője az MDF színeiben) „biatorbágyi családi házában, illetve fészkerében készült 1985 nyarán”. A népes csapat – köztük Balassa János felesége, Simkó Mária – akkor szállta meg a Tópart utcai házat, amikor a Jávor-család nyaralni ment. A munka úgy zajlott, hogy egy fő tekerte a stencilgépet, a többiek asztal körül járva „összehordták” a folyóiratot. Modor egy bizonyos Hann Endrét is említ, aki az újragépelte oldalakat hordta Budapest és Biatorbágy között, illetve egy ízben ki kellett hívni Újpestről

Taksás Mihály ezermester építész is, aki az elromlott stencilgépet szétszedte és megjavította. Az 1500-2000 darab Beszélőt Balassa János kombi Trabant 500-asa, a „Fehér Nyíl” becenévre hallgató, számizdatos körökben legendás hírnévvel bíró személygépkocsi szállította be a fővárosba. Érdekesség még, hogy a stencilgép zakatolását az „alkotók” úgy próbálták elnyomni, hogy csutkára tekerték a magnón a hangerőt. „Azt máig sem tudom eldönteni, hogy a szomszédasszony mit gondolhatott, amikor hajnalban etette az állatait, Jávorék fészkeréből pedig egy stencilgép kattogása keveredett az URH és a Kontroll Csoport, no meg Frank Zappa harsogó hangjaival két héten át” – írja Modor Ádám.

– Én akkor jártam életemben először Biatorbágyon – mondja Balassa János, aki 1985 őszén már a Bulgakov-kisregény, a Kutyaszív kiadásával és a Katalizátor Iroda illegális könyvkiadó megalapításával folytatta rendszerellenes tevékenységét. Mégsem a rendőrség, hanem a biai tópart világa ejtette foglyul a következő esztendőkből, aminek egyenes következménye volt a kiköltözés. A Katalizátor Iroda munkájáról pedig – például a Halottaink 1956 című kiadványról, melyben két kötetben adták közre a forradalom áldozatainak névsorát – egy másik dokumentumfilmben tájékozódhatunk. Mégpedig remélhetőleg Biatorbágyon, mert van esély arra, hogy Gulyás János filmjét, a Katalizátorokat nálunk is láthatja a közeljövőben a nagyközönség.

Nánási Tamás